

nhân lễ đăng quang vua Nahurito ngày 01.05.2919

CUỘC ĐỜI ÉO LE

CỦA BÀ HOÀNG HẬU NHẬT BẢN MASAKO

Võ Quang Yên

Công chúa Masako, một sinh viên lỗi lạc, hứa hẹn một tương lai chuyên nghiệp huy hoàng, đành phải bỏ tham vọng cá nhân để phục vụ quốc gia hay, đúng hơn, dòng dõi Nhật hoàng : làm hoàng hậu với nghi lễ ngọt ngào của gia đình nhà vua ! Ngày đám cưới của Masako 09.06.1993, toàn dân tin tưởng Nhật Bản sẽ dẫn thân vào thời hiện đại, 25 năm sau hoàng hậu là một tù nhân của hệ thống, cầm tù trong hoàng cung, cắt đứt liên lạc với toàn dân.

Sinh ra năm 1963 trong gia đình Owada ở Tokyo, lúc vừa lên 2 tuổi cô theo gia đình qua định cư ở Nga để vài năm sau di cư qua Mỹ : ông thân cô, một nhà ngoại giao, được bổ nhiệm phó đại sứ ở Liên hiệp quốc. Từ đấy với hai em gái, cô thường qua nghỉ hè ở Pháp và Đức, luôn tiện học sinh ngữ. Sành nhiều ngoại ngữ, siêng năng, nhiều tham vọng, cô có đủ mọi đức tính để theo học bất cứ một viện đại học nào. Sau trung học, năm 1981, lên 18 tuổi cô được kết nạp vào ban kinh tế viện đại học Harvard. Sinh viên xuất sắc, cô mong ước một ngày ít nhất đạt chức quan trọng trong bộ ngoại giao. Ông giáo sư William Bosert, người hướng dẫn cô hồi đó, còn nhớ những bài tham luận về kinh tế của cô vượt hẳn mức chờ đợi. Đồng thời, thích giao du, cô tham dự nhiều tổ chức do sinh viên tổ chức, hứa hẹn dẫn đến một tương lai rực rỡ. Tốt nghiệp hạng ưu (magna cum laude) năm 1985, cô tiếp tục học luật ở viện đại học Tokyo. Song song, cô ghi tên học âm thực truyền thống Nhật Bản không phải để làm một bà vợ đảm đang mà để phòng hờ khi được bổ nhiệm ở nước ngoài : mọi nhà ngoại giao phải xúc tiến những ưu điểm của nước mình ! Năm 1986, Masako đạt đích mơ ước : trúng tuyển cùng 28 sinh viên trên số 800 dự thi tuyển vào bộ ngoại giao, cô trở thành một trong những cây viết của ông bộ trưởng. Nhưng ... một phong bì đóng dấu hoàng cung lại làm đổ vỡ mọi ước mơ của cô, thay đổi hoàn toàn định mệnh mơ mộng từ lâu.

Số là Nhật Bản ở trong thời kỳ biến chuyển. Sau 72 năm thể chế hòa bình, Thủ tướng Nhật Shinzo Abe tuyên bố quyết định từ nay đến 2020 Nhật Bản ký lại cam kết sửa đổi quy tắc chủ yếu. Như vậy để giải phóng Nhật Bản những cương bức khoản 9 từ bỏ chiến tranh, đe dọa hay biện pháp dùng bạo lực làm phương tiện giải quyết mọi xung đột quốc tế. Nhật Bản ước mong được tham dự cuộc phòng vệ một nước liên minh bị đe dọa. Tiếp theo thời kỳ *Heiei*, hoàn thiện và hòa bình, chứng kiến cuộc đổ vỡ bọng kinh tế và tai nạn Fukushima, là thời kỳ *Reiwa*, trật tự và hài hòa, hy vọng có khả năng thay đổi lạnh hay chậm hướng phát triển của một quốc gia 125 triệu dân. Trong thời kỳ này, Nhật Bản phải đương đầu với cuộc bành trướng kinh khủng Trung Quốc, cuộc giải ước Hoa Kỳ và, dù không có sự đe dọa thật sự, cuộc tập sự của những hỏa tiễn Bắc Hàn kề cạnh, biết bao hăm dọa chính quyền mới. Trước những *tân đại lộ tư lưa* tham lam kiêu mới Trung Quốc, Nhật Bản hồi hã xúc tiến một vùng Ấn Độ - Thái Bình tự do cởi mở, tự do đi lại, tôn trọng quốc gia có thẩm quyền và trong suốt. Trong bối cảnh thất thường ấy, nhà vua Naruhito, chưa đầy 60 tuổi, chồng hoàng hậu Masako, nối ngôi vua Akihito, lên ngôi ngày 01.05.2019. Ông không có đặc quyền nhưng mang một hào quang thiêng liêng, hành động như một đối trọng : ông sẽ trung thành với những tư thế hòa bình và nhân bản của vua cha, đối với những nạn nhân của chế độ quân phiệt Nhật Bản cũng như những nạn nhân các thảm họa tự nhiên và kỹ nghệ đã chịu đựng. Vua Akihito và hoàng hậu Michiko đã thực hiện đến như hy sinh sự khiêm tốn và tận tâm trong một thời kỳ lúc ban đầu đất nước mù quáng trước thành công

kinh tế. Bây giờ là thời vua Naruhito và hoàng hậu Masako. Liệu bà hoàng trí thức này có chịu đựng nổi thách thức không, một bà mà những tham vọng tuổi trẻ đã từng bị lôi cuốn một khi đã lọt vào hoàng gia.

Ngay khi mới vào bộ ngoại giao, bà Masako và gia đình được mời vào hoàng cung. Chính thức là một cuộc tiếp đón vinh dự công chúa Elena Tây Ban Nha thật ra là để hoàng tử Naruhito con vua Akihito chọn một phu nhân. Hội đồng hoàng gia *kunaicho* lo lắng, đã 27 tuổi, hoàng tử còn độc thân. Trong thiết chế chính phủ, hội đồng hoàng gia phải quản lý mọi chi tiết, từ những chuyến du hành chính thức đến các di chuyển hằng ngày, sao cho đúng với nghi lễ. Hội đồng *kunaicho* rất khó tính với truyền thống mà truyền thống lại đòi hỏi hoàng tử sớm có vợ, nhất là có con trai nối dõi. Theo nhà báo người Úc Ben Hills, tên Masako được ghi lúc cuối cùng bản mời các công nương. Nghe nói cô được ông cựu đại sứ Toru Nakagawa, quen thuộc gia đình Owada, lại là người chỉ dẫn hoàng tử khi chàng du học ở Oxford, thân tình gợi gắm. Ngay trong buổi đó Masako lọt vào mắt xanh của Naruhito. Thêm vào nét duyên dáng, chàng thấy trong tính độc lập đầy tinh anh của Masako hình ảnh một bà hoàng hậu tân tiến cần thiết cho nền ngoại giao quốc gia. Mặc dầu mong ước của hoàng gia, hỗ trợ của bộ ngoại giao, trái lại với nhiều thiếu nữ hãnh diện được nhà vua chiêu cố, năm 1988 cô xin đi học quan hệ quốc tế ở viện đại học có tiếng Oxford. Cô không biết Naruhito là một chàng trai si tình, phải cố gắng lắm mới mong làm chàng nản lòng. Hai năm sau khi gặp nhau, Naruhito xin cưới. Masako không muốn rời bỏ cuộc đời tự do và con đường công danh đầy hứa hẹn tuy vua cha Akihito thường hay tỏ ý có một cô dâu hiện đại để giúp ông đẩy Nhật Bản vào con đường cấp tiến. Thay vì một từ chối ngoại giao, nàng được ông bộ trưởng ngoại giao ủng hộ đi học tiếp ở đại học Harvard. Nhưng kiên nhẫn của nàng có giới hạn. Rút cuộc, ngày sinh nhật của cô 09.12.1992, cô chịu thua kiên nhẫn của vị hoàng tử, từ bỏ luận án trên đề tài Hoa

Kỳ mua máy bay Nhật Bản năm 1980, mất công dự bị hai năm, đề tài cũng có thể làm méch lòng hoàng gia. Nhưng đâu có dễ dàng : hoàng tử mất một năm mới thuyết phục được hoàng gia còn nhận định một công chúa quá độc lập, quá tây hóa, quá bình dân. Cô lại cao hơn hoàng tử 1m63 buộc cô không được đi dày cao gót, báo chí cũng được mời chứng thật cô thấp hơn một *pouce* (2,54cm). Trong một buổi lễ cô lại phạm tội khi quân, dám cả gan nói lâu 9 phút 37 giây nghĩa là dài hơn vua Nahurito 28 giây. Thêm vào, ông nội cô ta còn liên lụy đến một vụ ô nhiễm kỹ nghệ có thể gây tai tiếng, nghĩa là phụ thêm chống đối của hoàng gia...

Quần chúng thường ít quan tâm đến triều chính lần này lại đứng sau Masako thấy có khả năng hiện đại hóa nghi thức hoàng gia, ngay cả xã hội Nhật Bản còn bị phụ quyền chi phối. Dân cư so sánh Masaka với công chúa Diana hay Jackie Kennedy : Nhật Bản sẽ có một bộ mặt nữ phái trong chính quyền. Thấy cô hằng mong lo việc nuôi tằm như những bà hoàng trước, họ tổ chức cho cô một cuộc viếng thăm hăng nuôi tằm đồng thời với gia đình hoàng gia và gán cho cô tước hoàng hậu tằm. Nhưng truyền thống bên xứ Phù Tang đang còn nặng nề, dù là vợ vua, Masaka còn cần phải là một bà vợ ngoan, một bà mẹ hiền, lúc nào cũng phải lễ phép đi nhiều bước sau chồng. Không phải có học thức mà một cô gái Nhật còn được tiếp tục tham vọng của mình. Trong cung điện cũng như ở ngoài mọi hành động của cô đều bị kiểm soát chặt chẽ. Kết quả là những năm đầu cô như bị giam trong cung cấm, một cô gái thường sống tự do phóng khoáng ! Bao nhiêu nhiệt huyết phải dành cho việc sinh một con trai. Nhưng ngày tháng trôi qua mà họ chẳng thành công. Năm 2000, Masako 37 tuổi, Nahurito 41, Hội đồng hoàng gia quyết phải nhờ đến phương pháp thụ thai nhân tạo rất cấm kỵ ở Nhật Bản, nhất là vợ chồng vua. Mực ép lên Masako rụng xuống năm 2006 khi bất thành linh bà vợ Kiko 39 tuổi của người em vua Akishino sinh được một người con trai, Hirashito, cuộc nổi nghiệp hết còn đặt vấn đề, nhưng tham vọng hiện đại hóa luật pháp cũng tiêu tan. Rút cuộc Masako có chữa nhưng mất con, lại có chữa một lần thứ hai và nằm nơi một con gái năm 2001, Aiko (Toshi-no-miya Aiko) ! Cô trở thành bà mẹ mẫu : pu pê Masako được bán khắp các cửa hàng, tên con trẻ sơ sinh Masako đầy đầy các nhà hộ sinh, khi trên màn hình cô đeo một chuỗi hạt ngọc, lập tức các cửa hàng nữ trang chung bán. Nhưng sinh con gái lại thêm một khó khăn khác : Nhật Bản không có lệ đặt nữ hoàng, triều đại có khả năng chấm dứt. Masako có tiếng thành công trong mọi lĩnh vực, lần này bị chê thất bại trong nhiệm vụ quan trọng nhất.

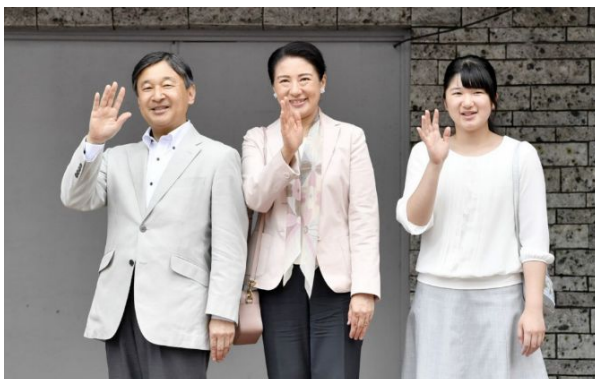

Chỉ vì một vụ con cái này, Masako rơi vào một tình trạng suy thoái khó chữa. Thầy thuốc hoàng gia chẩn đoán một *chứng thích nghi* vì những điều kiện sinh sống đến nỗi vua Naruhito tố cáo hoàng gia đã gây ra trạng thái này. Đây là lần đầu tiên có sự rối loạn trong thể chế và trong triều đình một cuộc tranh luận sôi nổi về tính linh hoạt của hệ thống triều vua. Thủ tướng Junichiro Koizumi phát động một cuộc trưng cầu ý kiến phụ nữ được phép lên ngôi hay không. Năm 2016, sức khỏe của vua Akihito suy thoái và từ chức. Đứng đầu trong bản kế nghiệp, Naruhito lên ngôi ngày 01.05.2019 và Masako trở thành bà hoàng hậu. Bà phát biểu cố gắng hết sức để làm bổn phận. Nhân dân rất phấn khởi : bà đã tìm ra lại nụ cười tươi tắn thuở trước. Bà cũng mừng vai trò mới giúp bà đi lại dễ dàng, tìm hiểu đất nước như nàng hằng mong ước. Tuy nhiên Hội đồng hoàng gia luôn còn có mặt và không ngừng cảnh cáo : sức khỏe của bà đang còn bấp bênh và bà phải ít đi lại hơn, như thấy ghi trong một bản thông cáo. Nhưng bà là phụ nữ độc nhất có mặt hôm lễ đăng quang vua Naruhito, một sự kiện chứng minh Nhật Bản sắp thứ 110 trong số 149 nước xét về bình đẳng đàn ông - đàn bà. Hôn nhân bất chấp nam nữ chưa được phát triển : năm 2007, trên số 10.000 đơn xin, chỉ có 42 trường hợp được chấp nhận, tuy năm 2017 số này lên gấp đôi. Nhập cư rất còn rất giới hạn, tuy nhu cầu của các xí nghiệp. Mặc dầu tai biến Fukushima chưa thấy có một cơ quan sinh thái học đáng kể. Luật tử hình đang còn bị các tổ chức bảo vệ tự dân chủ tố giác. Nói chung giới chính trị Nhật Bản còn được phái bình dân và các tổ chức cực đoan nể nang nhưng cuộc bảo thủ này là một cái áo nịt cản trở tiến bộ của đất nước. Tên bà bị xóa trong sổ hộ tịch, Masako không còn tồn tại trong pháp luật theo phong tục hoàng gia : truyền thống tôn vua và gia đình lên hàng thần sống ! Giáo sư bảo thủ Kani Nishio còn đòi trả hoàng hậu lại cho gia đình....

Ngày đăng quang, để chứng minh tính cách hiến sinh, vua và hoàng hậu phải qua một buổi tắm tẩy uế chuẩn bị một cuộc sửa soạn trang phục phức tạp dài dòng. Trước buổi lễ, Masako hiện ra trong một cái áo bào hoàng hậu *jūnihitoe* gồm có 12 *kimono* chùng chất, đội trên đầu một cái mũ miện nặng gần 10 kilô. Từ hai ngày

nay bà không ăn uống gì hết. Nhẹ nhàng, từng bước nhỏ bà lại gặp Nahurito trước bàn thờ Amaterasu, thần mặt trời. Nahurito bận áo lễ *krozen-no-goho*, đầu đội mũ *kanmuri* trên có mào 60cm. Cùng với ông chủ lễ *shinto* độc nhất, hoàng tử và Masako bước vào điện Kashikodoro, bắt đầu một buổi lễ bí truyền. Một câu của đức vua giới thiệu vợ được lọt ra ngoài : “Ngày may mắn hôm nay tôi cưới Masako Owada, tôi sẽ vĩnh viễn yêu mến nàng...” Ở tòa Nishi Akusha cách 50m, 800 quan khách ân sủng đứng dậy chào từ phút bắt đầu. Sau buổi lễ, hoàng tử và cô dâu trút hết áo mũ lễ, lại chào vua Akihito và hoàng hậu Michiko. Ngay tiếp sau lời chào mừng của nhà vua, hai vợ chồng mới cưới lên xe Rolls không mái chạy 4km về dinh Togu của hoàng tử trước 200.000 người Nhật phấn khởi. Mọi công dân Nhật chúc Masako trở thành một vị đại biểu hoàng gia cạnh các nhà chính trị quốc tế. Ngày 10.07.1993 tưởng như một giấc mơ của nàng được thực hiện : Tokyo tiếp đón cuộc họp bảy nước công nghiệp lớn nhất thế giới và một bữa tiệc chào mừng các quốc trưởng. Báo chí quốc tế không ngớt lời ca ngợi công chúa Masako thông thạo đủ các tiếng Anh, Pháp, Đức, Nga, đàm thoại thoải mái với các chủ tịch Clinton, Elsiné ! Giọt nước làm tràn ly nước : Hội đồng *Kunaicho* phản ứng ngay cấm mọi ngoại giao vương quyền, gia đình quốc vương chỉ có một sứ mệnh là cầu khẩn cho hạnh phúc toàn dân !

Ngay từ đó, số phận Masako như đã được vạch. Hội đồng dùng đủ cách để xa lánh Masako và giới trẻ. Ngay trong lúc hoàng hậu Michiko còn là công chúa, nhân ngày sinh nhật, bà trả lời trực tiếp báo chí, Masako chỉ có thể tiếp xúc bằng thư từ qua Hội đồng. Đài NTV thường có buổi truyền thanh 30 phút dành cho hoàng gia, dần dần rút lại một nửa, giờ phát thanh chuyển từ 11 giờ qua 6 giờ sáng. Trong những năm đầu, bà thử giữ thể diện một cuộc sống bình thường, thỉnh thoảng đi xem hát, xem thể thao, dự một cuộc biểu diễn thời trang ... nhưng những giải trí này bị đánh giá phù phiếm. Naruhito lên tiếng phản đối nhưng vô ích. Masako không còn được rời cung Togu nữa. Ông bác sĩ của bà phải từ chức. Tứ tuần, bà không thể có con khác. Bệnh tình trở nên trầm trọng, bà lại còn bị báo chí chỉ trích mọi thứ lật vạt. Thêm vào, đó công chúa Aiko cũng bị bệnh chứng ưu tư.

Masako xin cho con được rời trường về học trong cung : thay đổi này có lợi cho cả hai mẹ con. Sức khỏe bà khá lên, với sự ủng hộ của vua chồng, Masako dồn bao nhiêu nghị lực chống những lời dèm pha phần lớn của Hội đồng. May cho bà Hội đồng này ngày càng yếu vì thiếu điều kiện kinh tế. Liên tiếp hai lần bà được phép theo thái tử Nahurito đi dự hai lễ đăng quan của vua Willem-Alexander nước Hòa Lan và vua Tupou VI ở nước Tonga và bắt đầu có lại những hành động chính thức của vương quyền.

Năm 2018, bà lại được cùng vua chồng đi Paris dự lễ kỷ niệm 160 năm quan hệ song phương Pháp-Nhật. Mặc dầu những phiền nhiễu Hội đồng hoàng gia tiếp tục cho phát chống bà, một xung động thành hình trong tim bà nhưng bà phản ứng ngay: rõ ràng quan hệ giữa *Kunaicho* và bà đang trở nên cân bằng. Bà dần dần trở lại bà hoàng hậu gần gũi với quần chúng, được chú ý nhất ở ngoại quốc, chỗ dựa và điểm son của một ông vua hơn lúc nào hết ước ao phát triển thiết chế vương quyền đang tiến vào chỗ bế tắc. Tuy tin ở tương lai, nhân lễ 54 tuổi, bà thú nhận : “Khi nghĩ đến tương lai tôi có một phần lo sợ”. Bà lo sợ cũng phải vì một đảng địch thủ *Kunaicho* tuy yếu vẫn luôn còn có mặt và bà luôn độc thân tranh đấu, tiếng nói của ông vua chồng đến nay chưa cho thoát ra một nghị lực phi thường ủng hộ bà vợ mến yêu mà mình đã chọn lựa và tranh thủ cưới cho kỳ được. Nhưng hoàng hậu và vua chồng tin tưởng ở thời đại *Reiwa*, hài hòa cho mọi người, bắt đầu một thời kỳ hy vọng. *Reiwa* lấy từ một bài thơ ngắn *waka* rút trong tập thơ *Manyoshu* xưa 1200 năm, Nhật chứ không phải Hoa, nhấn mạnh ông thủ tướng Shinzo Abe, tự hào một trang sử Phù Tang dài. Sử viết tên này được bàn cãi nhiều tháng giữa những chuyên gia đủ mọi thành phần chính trị. Tên sẽ được dùng trong các văn kiện hành chính, ngay cả trong các giấy khai sinh. Tên cũng được trực tiếp phát hành trên máy truyền hình, trên các bản công cộng của chính phủ. Một giờ sau, người đi đường dành giật những tờ thông tin phát không loan báo một tin lịch sử thể hiện một sự kiên ít có. Lần trước thông tin về thời đại *Heisei* được phát hành tháng 1.1989 trong bầu không khí buồn rầu tang chế vua Hirohito. Điềm lành là Hoàng hậu Masako bắt đầu số mệnh với thời đại *Reiwa*, hy vọng sớm ra khỏi gông cùm của *Kunaicho* để cùng chồng đưa được Nhật Bản ra khỏi điểm bế tắc tiến vào thời hiện đại.

Thành Xô tháng 5.2019
trong mùa nhiều biến cố trên thế giới

ảnh và tài liệu internet

